

НАЦИОНАЛНИ ДАН БОРБЕ ПРОТИВ РАКА ДОЈКЕ - 20 МАРТ 2024.

Национални дан борбе против рака дојке, 20 март обележава се у нашој земљи, како би се скренула пажња на распрострањеност рака дојке и подигла свест о значају превенције и раног откривања, као и о могућностима правовременог започињања лечења оболелих жена.

У оквиру обележавања Националног дана борбе против рака дојке промовишу се физичка активност, правилна исхрана и регулација телесне тежине. Према доступним подацима, ширењем свести о превенцији ризикофактора и променом начина живота код око 25% до 33% жена може се превенирати рак дојке.

Избор животних навика игра кључну улогу за здравље груди сваке жене. Данас постоје чврсти докази да су најважнији фактори ризика за настанак карцинома дојке поред женског пола, старије животно доба, генетска предиспозиција, дужина репродуктивног периода, број порођаја, године при рођењу првог детета, гојазност, егзогени естрогени, конзумација алкохола, пролиферативне болести дојке, карцином контралатералне дојке или ендометријума, изложеност зрачењу, физичка неактивност и утицај географског поднебља. Неке од ових фактора није могуће мењати, док је на друге могуће утицати. Избегавање гојазности и регулација телесне тежине уз избалансирану исхрану и редовну физичку активност су битни фактори за очување здравља и превенцију болести на које можемо утицати. Висока учесталост оболевања од рака дојке мора се у извесној мери приписати чињеници да до данас нису откривени или до краја разјашњени сви узроци његовог настанка, што додатно наглашава да је поред мера примарне превенције од кључног значаја секундарна превенција тј. рано откривање рака дојке.

Међутим, и даље због касног откривања болести смртност од карцинома дојке још увек је веома висока.

Рак дојке представља водећи узрок оболевања и умирања од малигних болести широм света. Према проценама Међународне агенције за истраживање рака (енг. International Agency for Research on Cancer - IARC), у свету је, од рака дојке, током 2020. године регистровано више од 2.260.000 новооболелих и скоро 685.000 умрлих жена свих узраста.

У Европи је, у истој години, регистровано више од пола милиона новооболелих и скоро 142.000 умрлих жена од рака дојке.

Рак дојке представља водећи малигни тумор у оболевању и умирању жена у Србији и један је од водећих узрока превремене смрти код жена код нас и мерен годинама изгубљеног живота, карцином дојке је на трећем месту као узрок смрти код жена старости од 45. до 64. године, после цереброваскуларних болести и исхемијске болести срца. Најчешћи је малигни тумор код жена у Србији. У Србији је 2021. године од малигних тумора дојке оболело 4447, а умрло је 1765 жена.

Стопа морталитета од карцинома дојке у великој мери зависи од успешности спровођења превентивних програма. Већи број смртних случајева жена оболелих од рака дојке код нас и у земљама у развоју, јавља се због дијагностиковања рака дојке у касној фази, углавном због недостатка свести о потреби раног откривања, као и због недостатка ресурса у здравственом систему.

Рак дојке се код знатног броја жена у Србији открива касно. Студије су показале да је у Србији код мање од трећине жена (28,4%) дијагностикован малигни тумор који је мањи од 2 цм и локализован је на ткиву дојке. Нажалост, студије су показале да је код скоро 50% жена његова величина била преко 2 цм, са већ постојећим ближим или удаљеним метастазама, што може представљати један од разлога велике смртности жена оболелих код нас. Имајући ово у виду, као једина ефикасна мера за смањење стопе умирања од ове болести је рано откривање, односно секундарна превенција.

Скрининг као мера секундарне превенције, омогућава не само откривање карцинома дојке у раној фази, већ и откривање преканцерозних промена чијим се уклањањем спречава настанак малигнух промена. У земљама, углавном развијеним, у којима се скрининг успешно примењује већ неколико деценија, забележен је драстичан пад смртности од карцинома дојке.

По препоруци Светске здравствене организације у Републици Србији се од децембра 2012. године спроводи Програм организованог скрининга рака дојке, који има за циљ смањење смртности и унапређење квалитета живота оболелих жена. Организовани скрининг рака дојке подразумева позивање и преглед мамографијом (радиографско снимање) жена циљне популације од 50 до 69 година једном на сваке две године, јер од укупног броја новооболелих жена у свету око 33% жена су старости од 50 до 64 године.

Канцеларија за скрининг рака Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ заједно са мрежом института и завода за јавно здравље на територији Србије, координише организовани скрининг рака дојке који се спроводи у домовима здравља и рад мобилних мамографа на терену.

Институт за јавно здравље Ниш, као референтна установа врши координацију спровођења Националног скрининг програма за рано откривање рака дојке на територији Нишавског и Топличког округа. До сада су организованим скринингом за рано откривање рака дојке обухваћене жене старосне доби од 50-69 година са подручја града Ниша (од почетка фебруара 2013 године) и жене старосне доби од 50-69 година са подручја града Прокупља (од јануара 2016. године). Поред жена са подручја града Ниша и Прокупља, у оквиру Националног скрининг програма за рано откривање рака дојке до сада су прегледане мобилним мамографом и жене из 4 општине Топличког округа (Блаце, Куршумлија, Прокупље, Житорађа) и 3 општине Нишавског округа (Ражањ, Сврљиг, Гаџин Хан). Прегледи мобилним мамографом су бесплатни (није потребан упут, већ само здравствена књижица) за жене старости од 50 до 69 година, без симптома малигнух болести дојке.

Када се рак дојке открије у најранијој фази болести, шансе за излечење су велике. Преко 90% откривених случајева случајева рака дојке у раној фази уз адекватну дијагностику и лечење, има далеко веће шансе за излечење и продужетак живота него откривени случајеви болести у касној фази. Откривање карцинома дојке у раној фази поред високе шансе за излечење, омогућава и примену поштедних хируршких интервенција, бржи опоравак, смањене инвалидности, бољи квалитет живота као и смањење трошкова лечења и индиректних трошкова болести. Правовременом применом одговарајуће савремене терапије и даљим континуираним третманом, могуће је значајно унапредити здравствено стање и квалитет живота оболелих жена.